

Светога епископа Николаја Велмировића, Епископа Методија Муждеке, професора протођакона Емилијана Чарнића, професора Епископа Иринеја Буловића, протођакона др Радомира Ракића, професора ђакона Владана Таталовића и других у плејади српских новозаветних научника, наставника и духовника. На крају, ваља се још једном осврнути и на теолошко-научну духовност аутора: наиме, на смерност у смелости, на скромност у издашности, и на опрезност пред потенцијално самодовољним научењачким „ја“. Уосталом, Предраг Драгутиновић

казује како је његова намера била и остала „... да кроз своја тумачења потакнем и охрабрим читаоце да сами читају Нови Завет, одлажући моје тумачење на страну и узимајући у руке Библију [...] ако сам читаоце потакао да сами буду тумачи и творци речи (Јак 1:22), онда могу сматрати да сам нешто постигао“ (8).

Бојдан Лубаргић

(bogdanmiloslubardic@gmail.com)

Православни догматски факултет

Универзитета у Београду

УДК / UDC: 271.2-23-27(495)(049.32)

Теолошки погледи / Theological Views

Година / Volume LVI

Број / Issue 2/2023,

стр. / pp. 297–301.

Κωνσταντίνος Ι. Μπελέζος, Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής Αθηνών στη διακονία της ερμηνείας και της ερμηνευτικής της Καινής Διαθήκης (τα τελευταία 180 έτη)

Αθήνα: ENNOIA, 2020.

392 σελ. ; 21 cm

ISBN 9789606410246

Године 2017. Универзитет у Атини обележио је 180 година постојања. Теолошки факултет Универзитета у Атини узео је

учешће у обележавању овог јубилеја тако што је у оквиру једне тродневне конференције, одржане у мају 2017. године, излагана

историја теолошких студија на Универзитету у Атини. Монографија професора Белезоса настала је овим поводом и посвећена је историји научне области тумачења Новог Завета и Ерминевтике Светог Писма на Теолошком факултету Универзитета у Атини.

Професор Белезос је своју грађу организовао просопографски, пратећи све личности које су својим академским радом дале допринос у научној области Светог Писма Новог Завета: Увод у Нови Завет, Егзегеза Новог Завета, Библијска ерминевтика, историја и теологија Новог Завета, историја раног хришћанства, али и области превођења Новог Завета и Светог Писма уопште. У овом смислу могуће је указати на неке специфичности православних теолошких факултета у односу на академске програме теолошких студија на Западу. На пример, оштра подела између Старог и Новог Завета као две самосталне научне дисциплине није карактеристична ни за православну теологију, нити за студијске програме православних факултета. Свакако, постојали су и постоје посебни предмети чији је садржај Стари или Нови Завет, али многи истраживачи су смештали свој рад на оба поља. Слично томе, многи истраживачи су своја библијска истраживања интегрисали у систематску или догматску теологију, тако да се на основу просопографи-

је види тенденција да библијске студије не буду аутономне и независне од других теолошких дисциплина, него се налазе у сталној интеракцији са њима. Стога није чудно што се на листи новозаветника Теолошког факултета Универзитета у Атини налазе и имена теолога који се нису стриктно бавили Новим Заветом.

Свака личност је обрађена тако да се износе основи њене биографије, библиографије, наставничког и истраживачког ангажмана. Свакако, много је више извора и могуће је скицирати објективнији портрет истраживача који су деловали историјски ближе савременом добу, него оних из даље прошлости.

Монографија је подељена на три главна дела и један додаток. Први део обухвата период од оснивања факултета до периода између два рата (стр. 19–80). Други део обухвата период од Николе Лувариса и Евангелоса Антонијадиса до шездесетих година 20. века (стр. 81–137), а трећи од Марка Сиотиса до Гергиоса Патроноса (стр. 139–223). Сваки део завршава се кратким резимеом и закључцима који се односе на дати период. На крају књиге налази се додаток с насловом „Мале просопографије“ (стр. 233–388) који садржи податке о наставницима и дипломцима факултета који су посредно или непосредно дали допринос у области библијских студија.

Први део обухвата просопографски приказ истраживача који делују од 19. века до периода између два рата. Они сви редом показују висок ниво образовања и упућености у проблеме научне области библистике на Западу, где су углавном и школовани. С обзиром да су се критичке студије Библије на Западу у овом периоду веома развијале и у неколико наврата већ мењале парадигму, за православне истраживаче је један од основних задатака да нађу равнотежу између критичких студија Библије на Западу и свог сопственог контекста, на пример између црквених ауторитета и индивидуалне научне слободе, између екстремних позиција, како фундаменталистичких, тако и либералних и слично (стр. 78).

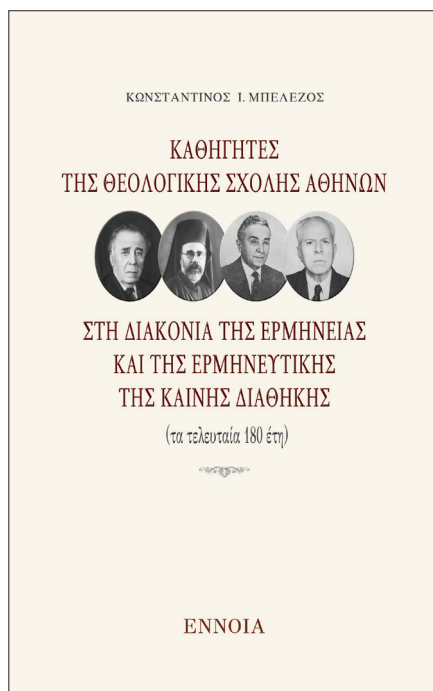
Други део садржи просопографски приказ од периода између два рата до шездесетих година XX века. У овом периоду истраживачи Новог Завета Теолошког факултета у Атини показују склоност ка дијалогу са

међународним савременим токовима у библијским студијама. Нарочито се препознаје важност јеврејског и грчког језика у циљу рада на изворним текстовима, филолошка и теолошка вредност превода Седамдесеторице, однос хришћанства и јелинизма, догматске претпоставке тумачења Библије, питања методологије, важност

религијско-историјског приступа, релевантност патристичких тумачења за савремену егзегезу и друго. Истовремено је присутна свест о еклисијалној, пастирској и социјалној димензији тумачења Библије (134–135).

Трећи део обухвата научно и на-

ставничко деловање професора Новог Завета у другој половини XX и почетком XXI века. Овај период је веома плодан у грчкој библистици генерално. За овај период је карактеристично отварање библијских студија за интердисциплинарност и упоредно проучавање историјских извора који доприносе адекват-

нијем разумевању библијских текстова. Историјско-критичка метода се у потпуности прихвата као релевантна научна метода тумачења Библије (стр. 224), нешто што се у многим православним срединама још увек није догодило. Надаље, професори Новог Завета Теолошког факултета у Атини постају све присутнији на међународној академској сцени, све више публикују на страним језицима и слично. Развој новозаветне науке у Грчкој сигурно је дао подстицај осталим православним срединама да развијају сопствене потенцијале у том погледу.

Библистика у православним срединама има своје специфичности. Проучавање Светог Писма у академском контексту уз помоћ метода и на начин на који се проучавају остали текстови из прошлости, као и проучавање Библије у црквеном контексту у циљу да библијски гласови задобију пророчки и корективни карактер унутар Цркве, изазивали су и изазивају подозрења и врло често се дисквалификују као протестантизам који угрожава православље. Књига професора Белезоса показује да ни грчка библистика није била поштеђена ових дилема и проблема. Међутим, грчка библистика поседује извесан континуитет, то јест извесно научно наслеђе које се кроз историју модификовало и мењало, али је захваљу-

јући, између осталог, и сталном интернационалном ангажовању почивало на сигурним темељима. Остале православне земље Европе никада нису оствариле сличан континуитет на својим образовним теолошким институцијама. Ако је негде и дошло до зачетака библијских студија, комунизам је то прекинуо, исто као и евентуално започето учешће у међународној научној размени. Тек почев од посткомунистичког периода библистика се поново реинтегрише у програме теолошког образовања и тражи своје место и у црквеном и академском теолошком дискурсу. Нека од дела грчких библиста преведена су на друге језике и до данас су незамењиви приручници на многим православним теолошким факултетима. Многа дела су мање позната и заслужују да буду консултована приликом даљих истраживања на исте теме. Књига професора Белезоса омогућава увид у богато наслеђе библистике у контексту грчког православља које данашње генерација истраживача има на располагању. Дела попут овога пожељно је да се појаве и у осталим православним срединама. Проучавање историје теолошких дисциплина на образовним институцијама представља важан задатак јер се тако боље разуме садашње стање у науци, а истовремено се отварају пер-

спективе за будућност. У српској говорној средини је у оквиру пројекта „Српска теологија у 20. веку“ већ објављен низ радова српских библиста на теме из историје библистике у контексту теолошког образовања у Србији. Тиме је постављен фундамент за даља истраживања и рад на овом пољу, у нади да ће и

српска библистика добити једну монографију попут ове професора Белезоса.

Предраг Драгутиновић
(pdragutinovic@bfspc.bg.ac.rs)

Православни богословски факултет
Универзитета у Београду

□

УДК / UDC: 27-36(049.32)

Теолошки погледи / Theological Views
Година / Volume LVI
Број / Issue 2/2023,
стр. / pp. 301–303.

Легендарне легенде: Златна легенда

Jacobus de Voragine, *Legenda aurea* — *Goldene Legende*

Legendae Sanctorum — Legenden der Heiligen. Lateinisch — Deutsch
Bruno W. Häuptli (Herausgeber)

Freiburg in Breisgau: Verlag Herder, 2022.

2472 S. : 25 cm

ISBN 978–3451393228

Јаков Ворагински (Jacobus de Voragine, око 1228–1298), монах доминиканац, надбискуп у Ђенови, аутор многобројних проповеди и једне историје града Ђенове, истовремено је и компилатор збирке средњовековних легенди, познатих као „*Legenda aurea*“ (Златна легенда), која је, уз помоћ редакцијског тима, састављена из хиљаду писаних извора.

Ово дело није напосто збирка материјала за средњовековну историју уметности, већ омогућује суштаствене увиде у теологију, литургику и народну веру тога времена, као и у полемику са Катарима, јеретичима тога времена.

Ово тротомно „специјално издање“ из 2022. године је најпре 2014. угледало светлост дана. Оно садржи редакцијски припремље-